

AKSELI 1/2004

Pääkirjoitus- Irina Krohn: Tuhat ja yksi askelta yhdessä

Monet meistä muistavat tuhannen ja yhden yön satujen Scheherazaden, sulttaanin uuden vaimon, joka onnistui kolme vuotta säilyttämään henkensä jättämällä tarinansa aina yöllä kesken niin jännittävään kohtaan, ettei sulttaani malttanut toteuttaa lupaustaan tappaa jokainen uusi vaimo yhden yön jälkeen. Tarinassa Scheherazade ja sulttaani saavat tuhannen ja yhden yön aikana yhteisiä lapsia ja rakkaus syttyy ja lopulta Scheherazade henki ei ole kertojan kykyjen varassa.

Arabimaailman naiset ovat selviytyjiä, joilla usein ulkoisesti rajoitetussa elämän piirissä on kehittynyt kyky löytää keinoja ratkaista vaikeitakin kysymyksiä. Musliminaisten ääni on alkanut kuulua yhä enemmän myös kansanvälisesti. Vuoden 2003 Nobelin rauhanpalkinnon vastaanottanut iranilainen asianajaja Shirin Ebadi puhui kiitospuheessaan Oslossa rohkeasti myös siitä, että ihmisoikeudet ja islamilaisuus eivät ole yhteensopimattomia. Päinvastoin. Koraani vannoo kynän, ei miekan valtaan. Oikeudenmukaisuus on uskonnon ydintä.

Shirin Ebadin kaltaiset äänet ovat yhä tärkeämpiä maailmassa, joka syyskuun 11. jälkeen on terrorismin vastaisen taistelun nimissä vaarassa ajautua myös kulttuurien väliseen konfliktiin. Tässä tilanteessa on hienoa, että Suomen ulkoministeriö on valinnut vuoden 2004 teemavuodeksi teeman Arabimaailma ja kehitys. Hankkeen nimi on tuhat ja yksi askelta ja Suomen UNIFEM on tarjoutunut yhdeksi projektin toteuttajaksi.

Me Unifemiläiset olemme valinneet lähestymistavaksi vertailun kahden erilaisen arabimaan, Marokon ja Irakin välillä. miten nämä rakentavat kansalaisyhteiskuntaa ja demokratiaa ja miten naisjärjestöt ja naiset näissä maissa toimivat. Tarkoituksena on saada Marokosta ja Irakista nuoria toimittajia ja järjestöaktiiveja tutustumaan Suomeen, asumaan perheissä ja kirjoittamaan kokemuksistaan omalle välle.

Marokon ja Irakin voidaan sanoa valinneen kaksi hyvin erilaista tietä demokratiaan. Marokko on ikivanha sulttaanikunta, jossa nuoren, uudistusmielisen kuningas Mohammed VI:n aikaan on otettu jättiläisaskelia naisten aseman parantamiseksi. Parlamentissa naisten osuus lisääntyi kerralla 0,6 prosentista 10,6 prosenttiin, kun puolueet naisjärjestöjen vaatimuksesta sopivat erillisestä naislistasta. Vuoden vaihteessa kuningas esitti parlamentille täysin uudistetun avioliittolain, jossa nainen ja mies ovat tasavertaisia eli naisen avioliitosta ei enää päättäisi veli tai isä. Samoin avioero tulisi mahdolliseksi myös naisille. Juuri avioeron mahdollisuus naisille on ollut maan omien naisjärjestöjen keskeinen tavoite, koska nykytilanne ei anna mitään suojaa esimerkiksi väkivaltaisessa suhteessa.

Irakin tietä muutoksiin on voinut seurata päivittäin suorassa lähetyksessä. Sota ja Amerikan miehitysvalta tuovat maahan kerralla suuria muutoksia. Miten käy naisten, on vielä auki. Diktaattori Saddamin aikaiset edistykselliset avioliittolait ovat joidenkin tietojen mukaan korvautumassa islamilaisten traditionaalisten vaatimilla naisen aseman heikennyksillä. Vaikka USA:n sodan moraalisena oikeutuksena oli retoriikan tasolla juuri demokratia ja ihmisoikeudet, on tärkeää, että kansainvälinen yhteisö on jämäkkänä sen suhteen, että nämä oikeudet tulevat molemmille sukupuolille.

Itselläni oli viime keväänä mahdollisuus johtaa eduskunnan ja naisjärjestöjen yhteistä delegaatiota Marokkoon. Tulimme maahan vain muutama viikko Casablancan terroristi-iskujen jälkeen, joten vierailumme koettiin solidaarisuuden osoituksena ja olimme myös uutisissa. Lyhyen vierailun aikana tulin vakuuttuneeksi, että Marokossa on suuri muutospotentiaali. Paikalliset naisaktivistit olivat tutkineet Suomen naisliikkeen historiaa ja ottaneet sen jopa eräänlaiseksi esikuvaksi. Tarkoitus on sinnekin perustaa poliittisten ja kansalaisjärjestöjen yhteinen naistoiminnan verkosto. Vierailimme myös ensimmäisessä maassa avatussa turvakodissa. Parantumattomana esteetikkona kiinnitin heti huomiota seinien upeisiin kaakelimosaiikkeihin ja seurustelutilojen viihtyisiin matallein samettisohviin. Vierailimme emäntä Latifa J'baddi kuitenkin kertoi, että esteetikka on myös tietoinen osa

poliittista strategiaa. Maassa, missä on vaarana että fundamentalistit saavat valtaa, on tärkeä kaikin tavoin nivoa naisten aseman parannukset konkreettisesti maan omaan kulttuuriperintöön. Marokossa koti on elämän ja turvan keskus. Väkivaltaa pakenevien naisten turvakoti tekee sen todeksi myös monelle uudelle naiselle ja lapselle.

Kristinusko, juutalaisuus ja islaminusko, ovat kaikki ns. kirjan uskontoja, jotka vannovat yksijumalaisuuden nimeen. Oppineet arabialaiset säilyttivät ja siirsivät eteenpäin eurooppalaisen sivistyksen juuria, silloin kuin kristinuskon fundamentalismi tuhosi keskiajalla monia alkuperäisiä kreikkalaisia käsikirjoituksia. Olemme saaneet arabialaisilta mm. numerot ja monet sanat, mm. sokeri ja alkoholi ovat arabialaista alkuperää. Kulttuurimme ovat vuosisatojen aikana kietoutuneet monin tavoin toisiinsa. Me Unifemiläiset saamme toivottavasti olla jälleen sillanrakentajina tässä tärkeässä dialogissa. Tuhat ja yksi askelta on helppo ottaa yhdessä.

Terhi Mäkynen:

Toisenlainen maailma on mahdollinen - Maailman Sosiaalifoorumi Mumbaissa

Maailman Sosiaalifoorumi järjestettiin tammikuun 16.-21. päivinä Intian Mumbaissa (entiseltä nimeltään Bombay). Foorumin n. 80 000 osallistujaa sekoittuivat hyvin tähän 18 miljoonan asukkaan kuhisevaan kaupunkiin. Varsinainen tapahtumapaikka oli Pohjois-Mumbaissa sijaitseva valtava messualue. Viiden päivän ajan 148 eri maasta tulleet edustajat tungeksivat yli 30 asteen helteessä seminaareista ja työryhmistä monen kymmenen tuhannen ihmisen konferensseihin ja suuriin näyttelyhalleihin. Ohjelmaa tarjottiin tuhansissa eri tapahtumissa, puhumattakaan jatkuvasti vellovista rummuin, helistimin ja iskulausein varustetuista mielipidemarssista. Tunnelma oli toisinaan lähes infernaalinen, mutta sitäkin sieltä haettiin: maailman kansalaisjärjestöjen, -liikkeiden ja -verkostojen voiman ja yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Mumbain foorumi on sarjassaan neljäs. Kolme aikaisempaa on kaikki järjestetty Etelä-Brasilian Porto Alegressa. Alunperin vuonna 2001 foorumin idea lähti liikkeelle Maailman taloudellisen forumin, WEF:n "peilinä". Maailman kansalaisyhteiskunta halusi ryhtyä toimimaan vastapainona, lähteä kehittämään omaa globalisaatiomalliaan lähes samanaikaisesti kun Sveitsin Davosissa kokoontuvat maailman johtavat taloudelliset ja poliittiset vaikuttajat laativat omaa globalisaatio-ohjelmaansa. Sosiaalifoorumi haluaa nostaa esiin suurten kansainvälisten rahoitus- ja kauppainstituutioiden (esim. IMF, WB, WTO) vastuun niin kehitysmaiden kuin teollisuusmaiden syrjäytyneiden ja köyhien osien huomioon ottamisesta maailman taloudellisessa kehityksessä. Suurimman huomion Mumbaissa keräsivät dalitit, Intian kastittomat, joka on yksi suurista unohdetuista kansanryhmistä.

Suomen KEPA on osallistunut kaikkiin Sosiaalifoorumeihin, mutta vasta tällä kertaa oltiin valmiita lähettämään suurempi valtuuskunta ja järjestämään omaa ohjelmaa. Foorumi on osoittanut merkityksensä maailman kansalaisyhteiskuntaa kokoavana voimana ja tässä myös KEPA haluaa olla mukana. Suomesta osallistui 22 KEPA:n eri jäsenjärjestöjen ja 21 KEPA:n yhteistyökumppanien edustajaa Brasiliasta, Indonesiasta, Kiinasta, Mosambikista, Tansaniasta, Thaimaasta ja Sambiasta. Lattiamajoituksen korvasi uusien tuttavuuksien syntyminen ja voimakas yhteenkuuluvuuden tunne. Ensi vuonna jälleen Brasiliassa järjestettävä foorumi saattanee herättää entistä suurempaa innostusta Intian kokemuksen innoittamana.

Kirjoittaja on Kehitysyhteistyön palvelukeskus KEPA:n varapuheenjohtaja ja Suomen Unifemin hallituksen jäsen.

Sinikka Ala-Paavola:

Puheenjohtajan puheenvuoro

Haasteita kaikilla rintamilla

Suomen UNIFEMin uusi hallitus on kokoontunut, uudet hallituksen jäsenet Päivi Mattila

Helsingistä ja Eeva Koskinen Vihdistä on toivotettu tervetulleiksi, ja hallitus on järjestäytynyt. Hallituksen varapuheenjohtajiksi on valittu Elisabeth Rehn, joka jatkaa tehtävässään ja uutena iittiläinen järjestökonkari, hallituksessa jo toista kautta toiminut Eija Viitanen. Hallituksemme jäsenet edustavat erittäin monipuolista osaamista ja uskon tämän hallituksen pystyvän osaltaan vastaamaan edessä oleviin mittaviin haasteisiin.

Se, onnistuuko Suomen UNIFEM tavoitteissaan, riippuu kuitenkin ensisijaisesti koko jäsenistöstä, niin paikallistoimikunnista kuin yksittäisistäkin jäsenistä. Varainhankinnassa ja tiedottamisessa suurelle yleisölle paikallistoimikunnat ovat avainasemassa. Myös monet yksittäiset jäsenet ovat tehneet omatoimista varainhankintaa siellä, missä paikallistoimikuntaa ei ole. Toivoisin tämänkaltaisen oma-aloitteisuuden vielä lisääntyvän. Rohkeasti vain toimeen. Afganistanissa tarvitaan kipeästi naisten keskuksia, joiden rahoittamisesta olemme tehneet alustavan päätöksen syyskokouksessa.

Hankerahoituksessa meillä ei toistaiseksi ole ollut ongelmia. Olemme pystyneet täyttämään kaikki sitouksemme, kiitos paikallistoimikuntien uurastuksen. Paikalliset tapahtumat ovat riemastuttavan monipuolisia ja erilaisia. Uusia tempauksia ideoidaan, jos vanhat eivät enää tuo yleisöä, ja toisaalla taas UNIFEMin tapahtumista on tullut perinnettä ja niitä pidetään jo itsestäänselvyyksinä. Kannattaa heittää ennakkoluulot nurkkaan ja kokeilla asioita, joita ennen ei olisi tullut mieleenkään tehdä. Verkkosivuiltamme voi lukea siitä mitä muut tekevät – niin ja tietysti tästä lehdestä. Kaikkia ideoita saa vapaasti käyttää ja muunnella omiin olosuhteisiin sopiviksi..

Hankalimmat haasteemme ovat kotimaassa. UNIFEMin toimiston tehtävä on avustaa paikallistoimikuntia niiden työssä, hoitaa yhdistyksen juoksevat asiat ja yhteydet päättäjiin ja muihin järjestöihin, vastata kysymyksiin ja toimittaa materiaalia kehitysyhteistyöstä ja naisten asioista kiinnostuneille henkilöille jne. Toiminta -avustuksemme valtiolta on auttamattoman pieni ja vaikka olemme vähentäneet väkeä, muuttaneet yli puolta pienempään huoneistoon ja vähentäneet kaikkea mahdollista postittamista, meillä on suuria ongelmia saada kotimaan toimintaan tarkoitetut rahat riittämään. Olemme käyneet keskusteluja kansanedustajien kanssa, vierailimme myös eduskunnan naisverkostossa, ja monien allekirjoitusten saattelemana on tehty aloite määrärahamme nostamiseksi. Tämän vuoden talousarvioon sitä ei saatu.

Saattaa kuulostaa yllättävältä että tällä hetkellä paras ratkaisu toimiston palvelujen turvaamiseen on jäsenmäärän nostaminen. Jäseneksi ryhtyminen on myös kannanotto UNIFEMin ajamien asioiden puolesta. Suuremman jäsenistön ääni kuuluu kauemmaksi, ehkä päättäjille asti. Kuulen usein kommentin ”Te teette hyvää ja tärkeää työtä”, mutta tuo lause jää varsin ulkokohtaiseksi ja toivoisin sen muuttuvan muotoon ”*me* teemme tärkeää työtä.” Toistan jo aiemmin esittämäni vetoamuksen: jos jokainen meistä tuo yhden (!) uuden jäsenen, jäsenmäärämme kaksinkertaistuu. Hallitus hyväksyy joka kokouksessaan us eita uusia jäseniä eri puolilta Suomea, mutta me tarvitsemme paljon suuremman lisäyksen, suoranaisten ryntäyksen.

UNIFEMin työtä esitellessä toivomme teille olevan apua *power point* – esityksestämme, joka on nyt saatu suomenkieliseen asuun. Tästä UNIFEM-esittelystä on myös olemassa kalvosarja, jota voivat lainata ne, joiden käytössä ei ole *power point* – esitykseen tarvittavia laitteita. Tärkeää on, että UNIFEMin työ tulee tunnetuksi koko maassa ja että paikallistoimikunnilla on käytettävissään mahdollisimman ajantasaista tietoa sekä rahaston että Suomen UNIFEMin toiminnasta.

Kevättä kohti mentäessä ja valon ihanasti lisääntyessä toivotan kaikille unifemiläisille tarmokasta ja idearikasta toimintavuotta. Tämän maailman muuttamiseksi tarvitaan muutosvoima, - ja se voima asuu naisissa!

Leena Schmidt :
Nobel-palkittu Shirin Ebadi:
"Islam ei oikeuta naisten alistamista"

Nobelin rauhanpalkinnon saanut iranilainen **Shirin Ebadi** totesi Mumbaissa, että naisten asema yhteiskunnassa on hyvä ihmisoikeus - ja demokratiamittari. Islamilaisissa maissa huonoin on tilanne niissä maissa, joissa islamin tulkintavalta on jätetty pienelle uskonnolliselle eliitille.

Hän korosti jälleen Mumbaissa puhuessaan, että patriarkaalinen kulttuuri ja perinne ovat johtaneet naisten sortoon arabimaissa.

- Islam ei tue tällaista kulttuuria. Todellinen islam ei hyväksy naisten, eikä kenenkään muunkaan, oikeuksien polkemista ja epäoikeudenmukaisuutta.

Ebadi otti kantaa myös Ranskan lakiesitykseen, joka kieltäisi muslimien huivin ja muiden näkyvien uskonnollisten tunnusten käytön koulussa. Hänen mielestään laki tulee lisäämään fundamentalismia ja lukutaidottomuus tulee jälleen lisääntymään Ranskassa muutaman vuoden sisällä, kun kaikki tytöt eivät pääse enää kouluun.

- Murheellista, koska fundamentalismin juuret ovat juuri oppimattomuudessa. Myös palestiinalaisaktivisti **Maha Abu Dayyeh Shamas** piti Ranskan lakia erehdyksenä. Se kärjittää tilannetta, kenties yhä useampi nainen ryhtyy käyttämään burkhaa kuin uhmaten yleistä ilmapiiriä. Huivista ei olisi pitänyt tehdä poliittista asiaa, sanoi Shamas.

Sota naisia vastaan, naiset sotia vastaan

Mumbain sosiaalifoorumin antoisimmat keskustelut käytiin eittämättä epävirallisesti ja pienissä piireissä. Megatapahtuma tarjosi kuitenkin myös mahdollisuuden kuulla sellaisia nimiä, joita Suomessa harvemmin tapaa. *Sodat naisia vastaan, naiset sotia vastaan* oli hyvin järjestetty ja tiivistunnelmainen ulkoilmatilaisuus, jossa tunnetut vaikuttajanaiset tarkastelivat teemaa omalla tavallaan.

Intialainen kirjailija **Arundhai Roy** totesi parillekymmenelle tuhannelle delegaatille, että ei riitä, että käymme sotaa imperialismia vastaan.

- Omat demokraattiset yhteiskuntammekin ovat tehneet ja tekevät jatkuvasti anteeksiantamattomia rikoksia omiaan, erityisesti naisia kohtaan.

Esimerkiksi hän otti Intian Gujaratista. Vuodentakaiset musliminaisten raa'at nöyryytykset ja roviolla elävältä polttamiset ilman että tekijöitä on edes rangaistu osoittavat, että demokratiassakin voidaan toimia kuin fasistit ikään.

- Peace is war eli rauha on arjen sotaa liian monelle. Naisten on jatkettava omaa rauhanomaista vastarintaa vääryyksiä kohtaan, vaati menestyskirjailija.

"Mielen burkha on heitettävä pois"

- I came from Egypt, aloitti tapansa mukaan egyptiläinen lääkäri, kirjailija ja aktivisti **Nawal el Saddawi** puheenvuoronsa.

El Saddawi kiinnitti huomiota foorumin viralliseen kieleen, englantiin. Hän totesi, että liian monet ihmiset jäävät kielen takia kokonaan foorumin ulkopuolelle, vaikka joitakin tilaisuuksia tulkittiin englanniksi, hindiksi ja ranskaksi. Epäilemättä El Saddawin mielessä oli erityisesti arabiankielinen maailma. El Saddawin kommentti liittyi käytiin foorumin ympärillä laajemminkin käytyyn kielikeskusteluun. Ongelman saattoi todeta foorumialueella. Esimerkiksi ryhmä pakistanilaisia naisia oli päässyt foorumialueelle omalle osastolleen, mutta ei pystynyt liikkumaan alueella, koska kartat ja ohjelmat olivat vain englanniksi ja hindiksi. Ratkaisua kieliongelmaan ei El Saddawillakaan ollut.

El Saddawi hyökkäsi puheessaan niin kansainvälistä ase- ja lääketieteellisuutta yhtä lailla kuin kosmetiikka- ja huumekauppaa vastaan.

- Make up is modern veils, kirjailija jyräsi.

Hän kiinnitti huomiota alastomuuteen ja vähäpukeisuuteen lännessä. Burkhan käyttö ja alastomuus ovat hänen mukaansa saman asian kaksi puolta. El Saddawi totesi lopuksi, että pahin burkha, silmät peittävä vaate, on ihmisen mielen burkha. Meidän jokaisen on heitettävä se pois ja avattava silmät maailmalle. Silmät on avattava sellaisille suurille asioille kuin esimerkiksi naisten oikeus maahan ja muihin resursseihin ja tuotantotekijöihin.

Vanhoilliset käyttävät jälleen valtaa Afganistanissa

Yksityisissä keskusteluissa delegaattien kanssa tuli usein esille afganistanilaisen **Saher Saban** esille tuoma ilmiö. Fundamentalismi on nostamassa päätään uudestaan niin Afganistanissa kuin muuallakin. Afganistanin naisilla ei ole turvaa, ei rauhaa. Sodan lainalaisuudet ovat edelleen voimassa ja valta Kabulin ulkopuolella jälleen sotaherroilla ja vanhoillisilla fundamentalisteilla. Burkha on tämän vallankäytön näkyvä merkki. Naisilla ei ole juurikaan mahdollisuuksia koulunkäyntiin tai terveydenhuoltoon rakkausavioliitoista puhumattakaan. Saba ei luota amerikkalaisten tukemaan hallitukseen ja vaatii amerikkalaisia kansainväliseen oikeuteen siltä ajalta, jolloin se tuki talebaneja. Saba toivoi yleisöltä tukea RAWA:lle ja muille naisjärjestöille, jotka edistävät naisten asemaa Afganistanissa (www.rawa.org).

Köyhyys naisistuu

Amnesty Internationalin ensimmäinen muslimi- ja naispääsihteeri **Irene Khan** otti tilastot avuksi. Hän totesi että köyhyys naisistuu entisestään. Tällä hetkellä naisten tekemät työtunnit ovat 60 % kaikista työtunneista ja naiset vastaavat vähintään puolesta maailman ruokahuollosta. Kuitenkin naiset ansaitsevat vain noin yhden prosentin ansiotuloista ja omistavat alle 1 % maasta.

- On aika katsoa sekä hallitukseen päin, mutta myös meidän jokaisen peiliin ja omiin yhteisöihimme tässä asiassa, vaati Khan.

- Nais ten oikeuksia on ajettava yhteistyössä miesten kanssa. Seek solidarity with men, kehotti Khan.

Khan totesi, että Pahan akseli -tapaiset ilmaukset ovat omiaan lisäämään ääriilmiöitä ja fundamentalismia maailmassa. Pienaseet, naiset sotien välineinä ja naisiin kohdistuva väkivalta saivat myös oman osansa Khanin puheessa.

Leena Schmidt:

Elämää Mumbain slummissa Ihmeitä ei kannata odottaa

Devi istuu väsähtäneenä lattialla ja imettää pienintään. Hän asuu Mumbain slummialueella tien varressa telttamaisessa hökötyksessä. Hänellä on seitsemän lasta, joista vanhin on 7-vuotias poika. Devi on lukutaidoton, lapsistakin vain yksi käy lähetykseuran pitämää esikoulua ja mahdollisesti oppii lukemaan. Devi itse ei ole kiinnostunut lukutaidosta. Hänellä on arki täynnä muuta puuhaa.

Varsinaista nälkää ei Devin perhe yleensä näe. Perheen esikoinen käy kokopäivätyössä ravintolassa ja tuo kotiin kuussa 800 rupian tilipussin. Ja mieskin käy tienestissä. Hän tienaa kerjäämällä keskimäärin 40 rupiaa päivässä, eli enemmän kuin poika ravintolassa. Tuleeko miehen kerjuupotti perheen hyväksi, on jo sitten toinen asia.

Tapaamme Devin ja 11 muuta slummiäitiä Fida Internationalin ylläpitämässä pienessä slummiesikoulussa. Koulu on komea sana tälle vähän yli kymmenen neliömetrin peltihuoneelle. Huoneessa on kuitenkin betonilattia ja pieni liitutaulu.

- Tukka pitää olla kammattu, lapsi pesty ja nenä niistetty. Suurempia vaatimuksia ei tähänkään kouluun ole, kertoo Mika Jokivuori, joka koordinoi Fidan hankkeita Intiassa. Niinpä tapaamamme lapset olivatkin vaatetettuja ja olosuhteisiin nähden siistejä.

Koulu rytmittää perheiden elämää aivan uudella tavalla. Äidit heräävät aamulla säännöllisesti

ja valmistavat lapset kouluun. Koulu kestää kolme tuntia aamupäivällä. Ruokaa koulussa ei tarjota.

Tapaamistamme kahdestatoista äidistä vain kaksi osaa joten kuten lukea. Loput eivät ole kiinnostuneita hankkimaan lukutaitoa. Heille kuitenkin sopii, että jotkut lapsista hankkivat lukutaidon. Jotenkin tuntuu, että ei sekään ole kovin tärkeää heille. Elämä on näköalaton, eikä lukutaidon uskota avaavan tietä työhön tai ammattiin.

Tässä slummissa ei ole yhtään vessaa, vaan tarpeet suoritetaan minne sattuu.

- Toivoisimme, että jatkossa saisimme esikoulun tuntumasta hankituksi toisen huoneen.

Laittaisimme siihen vessat, naisille ja miehille erikseen, hahmottelee Mika.

- Se olisi muutaman tuhannen euron hanke. Toisaalta odotamme myös, että asukkailla itseltään rupeaisi vähitellen tulemaan aloitteita elinolojen kohentamiseen.

Mikalla tuntuu olevan tällaisessa hankkeessa tarvittavaa kärsivällisyyttä. Hän ajattelee, että viisi kuusikin vuotta voisi olla sopiva tarkastelujakso. Eikä ihmeitä kannata odottaa sittenkään.

**UNIFEMin Akselilta -
Leena Schmidt:
Mumbai, Akseli ja Ilona**

En voi mitään sille, että Mumbaissa pidetty maailman neljäs sosiaalifoorumi vei ajatukseni Joensuun syysmarkkinoille vuosikymmenten taakse. Tunnelma oli värikäs ja meininkiä riitti. Odotettu tapahtuma ja kaikilla tärkeää sanottavaa. Rodut ja kansat kohtasivat. Joensuussa tosin rodullinen ja kulttuurillinen rikkaus taisi keskittyä lähinnä hevoskauppaan urheilukentän laidalla.

Mittakaavakin oli kyllä toinen, se täytyy myöntää. Mumbaissa yli satatuhatta delegaattia 140 maasta osallistui satoihin, ellei tuhansiin tilaisuuksiin. Kadut täyttyivät marsseista, performansseista ja ideologioiden ja tavaroiden kaupustelijoista. Niin Joensuussa kuin Mumbaissa yritettiin maailman menoa parantaa, siitä ei ole epäilystäkään.

Maailman sosiaalifoorumi on kansalaisaktivistien kohtaamispaikka, jota jo uudeksi supervallaksi nimitetään. On siis kuitenkin kai syytä karistaa Joensuun markkinamuistot mielestä ja seurata jatkossa vähän vakavammin tuota prosessia. Mihin se johtaa? Mitä se tuo tullessaan? Onko se vain kansalaisaktivistien megafestari vai aikaansaavatko delegaattit todellisia muutoksia kehityksen kulkuun? Ja minkälaisia? Ensi vuonna maailman sosiaalifoorumi kokoontuu synnyinsijoilleen Brasilian Porto Alegreen.

Huomasit jo, että lehtemme on saanut uutta ilmettä. Toimitusneuvosto ja a vustajakunta ovat viime syksyn aikana paneutuneet jäsenlehtemme kehittämiseen. Visuaalisen ilmeen ja "Ilonan" luomisessa oli apuna Tähtikuvioiden Jouko Ollikainen. Suurkiitos Joukolle, joka tällä tavoin halusi tukea toimintaamme. Lehden maskotille Ilona-nimen keksi uusi taittajamme Juulia Juutilainen. Ilonalla on toivottavasti joka lehdessä jotain iloista kerrottavaa meille. Samoin kuin nuorekkaalla avustajakunnallamme. Olen erittäin ilahtunut siitä kuhinasta, joka lehden ympärillä nykyisin vallitsee. Toimitussihteerinä jatkaa vapaaehtoinen Päivi Smed, jolle tässä myös erityiskiitokset.

Lehden nimi on edelleen Unifem Akseli. Mielenkiintoisia nimiehdotuksia saimme kyllä, mutta vanha vakiintunut (etelä-pohjoinen) Akseli voitti tällä kertaa. Vanhassa vara parempi. Kiitämme kaikkia keskusteluun osallistuneita.

Koska lupasimme palkita vain uuden nimen keksinnöstä, jää palkinto tällä kertaa jakamatta.

Minna Peltomäki:

Valtuuskuntalainen lähikuvassa: Soili Sinisalo

”On tärkeää, että pystyy antamaan ihmisille toivon kipinän”

UNIFEMin valtuuskunnan jäsen, Soili Sinisalo, on Suomen vanhimman ja suurimman taidemuseon eli Ateneumin johtaja. Ateneumin taidemuseolla on suuri yhteiskunnallinen rooli sekä vastuu paitsi museon kokoelmista, myös muun muassa taidekasvatuksesta, taiteidenvälisestä ohjelmistosta, yhteyksistä koti- ja ulkomaisiin toimijoihin sekä julkaisu- ja tutkimustoiminnasta. Historiallisessa ympäristössä työskentelevä museonjohtaja Soili Sinisalo sanoo olevansa esteetikko.

- Taide ja kauneus ovat olleet jo varhaisesta vaiheesta merkittävä osa elämäni, olen esimerkiksi pienestä pitäen kiinnittänyt huomiota aivan erilaisiin asioihin kuin perheemme toinen lapsi. Ympäristö ja luonto ovat aina olleet tärkeitä: puut, kukat, rakennukset. Ne merkitsevät minulle enemmän kuin pelkkää viihtyisyyttä, kertoo Sinisalo.

Soili Sinisalo on ollut UNIFEMin valtuuskunnan jäsen vuoden verran. Hän luottaa UNIFEMin järjestelmään ja uskoo, että nimenomaan järjestön kautta on mahdollista antaa apua sitä tarvitseville.

- Ensimmäinen UNIFEMin tilaisuus, jossa olin, puhutteli minua vahvasti. Siellä kerrottiin vaikutuksista joita Amerikan köyhissä maissa oli saatu aikaan, kun yksi nainen oli opetettu lukemaan ja laskemaan ja miten sen voima säteili yhteisöön. Mielestäni nimenomaan naisia tulee auttaa ja UNIFEMin kaltainen konkreettisen avun järjestö voi sen tehdä. Uskon, että jos järjestö ei ole liian suuri ja sillä on selkeä, oma sektori kuten UNIFEMillä, niin silloin on paremmat mahdollisuudet vaikuttaa. Olen kokenut saman myös oman työni kautta – pitää olla päämäärä, joka on selkeä eikä liian iso.

Suomessa on lukuisia järjestöjä, jotka keräävät varoja erilaisiin kohteisiin. Sinisalon mielestä UNIFEMin olisi mahdollista saada viestinsä vieläkin paremmin perille ja tehdä itseään tunnetuksi.

- Suomessa on huomattavan valveutunut naisten tietoisuus ja sivistystaso, meillä on velvollisuuksia käyttää sitä myös muiden hyväksi. Jos on saanut jotain, niin pitää myös antaa, olen oppinut sen jo kotoa. Ihmisiä saa aktivoitua mukaan toimintaan puhumalla – se ainakin vaikutti minun liittymiseeni jäseneksi. Lisäksi UNIFEMillä voisi olla jotain omaa, kuten Unicefillä kortit - esimerkiksi valokuvia. Jotain, joka toisi asian ihmisille lähemmäksi. Myös taideteoksen kuva voi olla sellainen, silläkin voi vaikuttaa ihmisiin, Sinisalo toteaa.

Toivo hyvyydestä

Nykyisin puhutaan paljon lisääntyneestä oman edun tavoittelusta ja välinpitämättömyydestä sekä väkivallan lisääntymisestä. Soili Sinisalo uskoo, että ongelmien ydin löytyy muuttuneista asenteista.

- Tämän päivän suuri paha maailmassa on itsekkyyks. En ole niin sanottu kirkkouskovainen, kuten se kliseisesti ymmärretään: minulla on kuitenkin omatunto ja oma usko, joka mielestäni riittää minulle. Monet ajattelevat, että mikä tahansa käy ja se vaikuttaa yleiseen ilmapiiriin. Ei ajatella, mihin ollaan menossa; ei mietitä omaa sisäistä hyvinvointia eikä kanssaihminen hyvinvointia. Jos ihmiset todella uskoisivat siihen, mitä kymmenessä käskyssä sanotaan, niin he toimisivat aivan toisella tavalla, pohtii Sinisalo.

Sinisalon mielestä ei pidä luovuttaa tai ajatella, että omalla panoksella ei ole merkitystä. Jokaisella hyväksi tarkoitetulla teolla voi vaikuttaa aina. Kaiken vapaaehtoistyön lähtökohta on toivo.

- On tärkeää, että pystyy antamaan ihmisille toivon kipinän. Toivon siitä, että on olemassa hyvyys. Nykyään me tiedämme maailman ongelmista melkein liian paljon. Tuntuu, että jatkuva kurjuus voi masentaa toimijoita, ihmisiä jotka haluavat auttaa. Jos ihmiset eivät tee jotakin, ja jos kansalaisjärjestö eivät toimi, niin silloin ei ole mitään keinoja väkivaltaistumista ja epäinhimillisyyttä vastaan.

Museonjohtaja Sinisalo uskoo myös taiteeseen uuden luoja.

- Olivat olosuhteet lähes mitkä hyvänsä, niin taiteesta tai luonnosta saa voimaa. Mutta jos ihminen on ääri rajoilla, niin hän ei näe enää mitään ellei hänellä ole toivoa, joka saa hänet reagoimaan asioihin ja ajattelemaan ja pyrkimään johonkin. Esimerkiksi Afganistanilla on hieno käsityökulttuuri, ihmiset ovat kutoneet elämäntarinoitaan mattoihin, se on taidetta. Se on heidän kulttuurinsa, ja jonkun pitäisi sanoa heille, että heillä on hieno kulttuuri, uskoa siihen, herättää ja antaa toivoa.

Päivi Smed : UNIFEM pyrkii naisten taloudellisten oikeuksien turvaamiseen

Globalisaation eli maapalioistumisen edetessä taloudelliset reunaehdot muuttuvat. Tämä synnyttää aliehitteissä maissa uudenlaisia mahdollisuuksia ja myös riskejä eri ihmisryhmille. Globalisaatio on tuonut paikallistuottajille ja yrittäjille mahdollisuuden päästä mukaan teollistuneiden maiden markkinoille. Mutta monille köyhille, erityisesti naisille, globalisaatio on merkinnyt turvattomuuden ja tasa-arvon puutteen lisääntymistä. Käytännössä tämä tarkoittaa usein toimeentulon pienenemistä, työntekijäoikeuksien menettämistä ja sosiaalisten etuuksien, kuten järjestäytymisoikeuden, menettämistä. Tutkimuksissa on todettu, että juuri köyhät naiset kärsivät eniten globalisaation aiheuttamista, nopeista yhteiskunnallisista muutoksista – samanaikaisesti hyötyjen kulkeutuessa korkeasti koulutetuille ja rikkaille.

Näiden haasteiden myötä UNIFEM etsii uusia tapoja naisten taloudellisten oikeuksien ja taloudellisen turvallisuuden takaamiseksi. Nämä päämäärät ovat paljon muutakin kuin pelkästään työpaikan löytäminen työttömille naisille. UNIFEM pyrkii muuttamaan kodin, yhteiskunnan ja markkinoiden valtasuhteita niin, että naiset pääsevät osallisiksi kasvaville kansainvälisille markkinoille. Tämä tarkoittaa, että naisilla tulee olla oikeus tuotannolliseen teknologiaan ja että naisia ei suljeta viimeisimpien teknologisten innovaatioiden ulkopuolelle.

UNIFEMin päämäärät naisten taloudellisten oikeuksien turvaamiseksi voidaan tiivistää neljään osaan:

1. Tuoda esille sukupuolen merkitystä makroekonomisessa taustatiedossa ja rakentaa tietotaitoa, jonka avulla valtiot voivat suunnitella toimenpiteitä köyhien naisten näkökulmasta.
2. Edistää institutionaalisia, laillisia ja säännönmukaisia ympäristöjä naisten taloudelliselle omistamiselle ja taata naisten pääsy taloudellisiin resursseihin, kuten maahan, rahalliseen pääomaan ja taata naisten oikeus yksityisomistukseen.
3. Vahvistaa naisten taloudellista tietotaitoa ja oikeuksia yrittäjinä, tuottajina ja kodin yhteydessä työskentelevinä.
4. Tuoda gender-analyysi talouden käytäntöihin ja jakeluun ja gender -vastuullisen budjettianalyysin luominen.

Sukupuolen huomioiva strategia tulossa

UNIFEMin tavoitteita naisten taloudellisen on käytännössä toteutettu eri puolilla maailmaa. UNIFEMin tuella kansalaisjärjestöistä ja feministisistä taloustieteilijöistä koottu verkko kehittää parhaillaan strategiaa, jolla voidaan ottaa huomioon sukupuolinäkökulma paikallisissa kauppasopimuksissa. UNIFEM tukee myös sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista köyhyyden vähentämiseen tähtäävässä strategioissa (PRSPs) .

UNIFEMin pyrkimystä vahvistaa uutta sukupuolen huomioivaa lainsäädäntöä ja toimenpiteitä on toteutettu esimerkiksi Thaimaassa, Filippiineillä ja Indonesiassa. Näissä maissa UNIFEM on työskennellyt yhteistyössä kansainvälisen työjärjestön ILO:n kanssa kotona työskentelevien naisten sosiaalisesti tukemiseksi. Tadžikistanissa naisten toimimisen kiertävänä kauppiaana estänyt vero poistettiin UNIFEMin projektin tuloksena.

Tärkeänä tekijänä naisten taloudellisen tietotaidon lisäämisessä UNIFEM pitää naisten

pääsyä uusimman informaatio- ja viestintäteknologian pariin. Esimerkiksi kahdeksan eri maata yhdistävä WINNER -projekti on tarjonnut koulutusta uusimmassa viestintäteknologiassa naisyrittäjille. Projektin tavoitteena on löytää uusia lisätä heidän mahdollisuuksiaan löytää uusia markkinoita tuotteilleen.

Myös yhteistyön lisääminen eri toimijoiden välillä on tärkeää naisten taloudellisen tietotaidon lisäämisessä. Kiinassa UNIFEM tuki Kiinan naisten yrittäjäjärjestön, makroekonomisen tutkimusinstituutin ja valtion kehityssuunnittelun komission yhteistyötä. Tuloksena Kiinassa perustettiin tutkimus- ja koulutuskeskus naisyrittäjille.

Pilvi Riikka Taipale: Naisten työpanos keskeinen Argentiinalainen mahdollisuuksien tori

Campo Vieran kylässä käy tohina lauantaina heti aamukuudelta. Paikalliset pienviljelijät purkavat autojensa lavoilta maniokkia, papuja, kaalia, pomeloita ja kananmunia. Pöytiin asetetuissa lasipurkeissa on tarjolla sokeroituja maapähkinöitä, etikkakurkkuja, sokeriruokohunajaa ja papaijasäilykkeitä. Ensimmäiset asiakkaat ovat jo tuloillaan – toripäivä on alkamassa.

Inés Bernat on tullut kylälle jo edeltävänä iltana. Hänen parinkymmenen hehtaarin kotitalalleen on 20 kilometriä eikä hänellä ole omaa autoa. Perjantain iltabussissa voi kuitenkin kuljettaa muutaman laatikollisen bataattia, selleriä ja kirsikantaimia myytäväksi.

46-vuotias Inés on yksi toriyhdistyksen puuhanaisista. Kun toimintaa viisi vuotta sitten aloitettiin, hän kulki tilalta tilalle houkuttelemassa viljelijöitä mukaan. Askel syrjäiseltä *chacralta* kylän torin keskipisteeksi vaati tuottajilta rohkeutta ja ennakkoluulottomuutta. – Monet arkailivat aluksi, kukaan ei oikein tiennyt mistä oli kysymys, Inés muistelee.

Markkinointia ja myyntitilanteita harjoiteltiinkin etukäteen kurssilla. Yhteisissä kokouksissa laadittiin yhdistyksen säännöt ja sovittiin tuotteille kiinteät hinnat. Heti ensimmäisestä päivästä lähtien Campo Vieran tori oli suuri menestys.

- Myöhemmin muutkin halusivat osallistua, mutta kaikki eivät enää mahtuneet mukaan, Inés kertoo. Mukaan otettiin enää vain sellaisia tuottajia, jotka pystyivät laajentamaan torin tarjontaa.

Ryytimaasta kauppapuutarha

Argentiina mielletään usein rikkaaksi maatalousjätiksi, jossa tuottajat eivät juuri painiskele kehitysmaille tyypillisten ongelmien kanssa. Todellisuus on kuitenkin toinen. 1990-luvulla maatalous ajautui kriisiin maailmanmarkkinahintojen romahdettua. Samalla Carlos Menemin hallinnon voimakas yksityistämispolitiikka heikensi maatalouden tukipalveluita etenkin syrjäseuduilla. Markkinat vapautettiin, vähimmäishintajärjestelmä purettiin, eivätkä pientilalliset enää pärjänneet kiristyneessä kilpailussa. Misionesin osavaltion perinteiset viljelykasvit eivät enää turvanneet toimeentuloa. Hedelmäkauppakaan ei kannattanut: Inés Bernatin maatilalle jäi parinsadan puun pomelotarha ja tuhat ananaksentainta tyhjän pantiksi, kun mehuyhtiö äkkiä keskitti ostonsa suurtiloille. Pakkotilanteessa tuottajien oli keksittävä täysin uudenlaisia selviytymisstrategioita.

Toritoiminta on oivallinen esimerkki ruohonjuuritasolta lähteneestä toimintamallista, jonka avulla Argentiinan köyhät pienviljelijät ovat selvinneet kriisistä. Samalla se osoittaa, kuinka keskeinen rooli naisten työpanoksella voi olla. Vuonna 1995 viiden perheen aloitteesta käynnistynyt torimyynti on nyt laajentunut 43 paikallisyhdistyksen verkostoksi, jossa on mukana yli 3 000 perhettä. Hyvien tulosten innoittamana vastaavanlaista toimintaa on aloitettu jo muuallakin Argentiinassa.

Naisten työstä suurimmat tulot

Torimyyntiin osallistuminen on muuttanut merkittävästi tuottajaperheiden ja etenkin perheen naisten elämää. Pientiloilla kotipuutarha ja taloustyöt ovat perinteisesti olleet naisten

vastuulla, kun taas miehet ovat huolehtineet viljelyksistä ja tarvittaessa käyneet päivätöissä muualla. Nyt tomaattia viljellään ympäri vuoden, leipää leivotaan kilokaupalla ja iltaisin valmistetaan hedelmämehuja, pikkelssejä ja jos jonkin moista marmeladia. Yhdistyksen kautta naiset pääsevät osallistumaan ilmaisille kursseille, joilla opetetaan milloin kotijuuston valmistamista, milloin elintarvikehygieniaa.

Torikaupan myötä naisten työstä on monessa perheessä tullut merkittävin tulonlähde, mikä on lisännyt naisten arvostusta niin perheissä kuin koko kyläyhteisössäkin. Vaikka työtä on nyt aiempaa enemmän, se takaa perheille säännölliset ja suhteellisen varmat tulot. Viikoittaiset toriansiot voivat olla jopa kolminkertaiset yerba- tai teesadosta saatuihin tuloihin verrattuna. Lisäksi monet perheet ovat voineet luopua kokonaan tupakanviljelystä, jossa käytetyt myrkyt aiheuttavat vakavia sikiön epämuodostumia.

Lähes kaikissa perheissä myös tuotteiden myynti torilla on yksinomaan naisten vastuulla. Se on tarkoittanut sosiaalisen elämän vilkastumista. Aiemmin perheen äidit ja tyttäret eivät juuri poistuneet tilalta, nyt kylällä käydään muutoinkin kuin toripäivinä. Toriyhdistyksestä on tullut Campo Vieran naisille tärkeä tukiverkko, eräänlainen perheyhteisö. Jos joku naisista esimerkiksi sairastuu, naapuri hakee tuotteet yhteisellä pöydällä myytäväksi.

Kirjoittaja oli huhti-syyskuussa 2003 tutkimusharjoittelussa Buenos Airesin yliopiston maantieteen laitoksella maaseudun aluekehitystä tutkivassa hankkeessa.